

bono, ut docuit D. Thomas, 1 part., q. 16, art. 4. Et patet, quia bonitas quodammodo fundatur in veritate; ut enim sanitas bona sit, supponitur esse veram sanitatem; nam si sit ficta, non erit bona, et sic de aliis. Unde verum dicit ordinem ad intellectum, bonum ad voluntatem; intellectus autem est prior potentia, quam voluntas. Quod si quis velit has passiones in perfectione etiam comparare, et interroget quænam illarum perfectior sit, potest imprimis facile responderi, de formali, et secundum id quod addunt supra ens, nullam dicere perfectionem, quia nihil reale dicunt, seu addunt ipsi enti; unde sub hac ratione non est quod comparentur, quia comparatio supponit positivum; quatenus vero significant aliquo modo ipsum ens, ejusque naturam declarant, eandem omnino perfectionem entis expriment, et ita ex hac etiam parte comparari non possunt, quia comparatio distinctionem requirit.

Satisfit argumentis.

10. *Quare sex transcendentia numerentur.* — Ad rationem ergo dubitandi in principio positam respondetur, non ideo sex transcendentia numerari, quia omnia significant distinctas passiones entis, sed aliqua distingui hac ratione, aliqua vero solum ex diversa etymologia, vel impositione vocis. Et ita distinguuntur res, et ens, quia hoc ab esse, illud a quidditate reali sumptum est. Et similiter aliquid, et unum, ex prima impositione distinguuntur, quod unum ex negatione divisionis in se, aliquid vero ex negatione identitatis cum alio dicta sunt; in re vero eandem passionem significant, quia illa duo ad perfectam unitatem requiruntur.

11. Ad aliam vero partem qua probatur has passiones esse plures, respondetur, primum de duratione fortasse non esse quid diversum ab existentia actuali; et ita eadem erit de utraque ratio. Quod si forte ex natura rei distincta est in creaturis, merito non numeratur inter passiones entis, quia est speciale quoddam ens, ut infra suo loco videbimus. Et idem dicendum est de præsentia locali; nam ut est modus aliquorum entium, speciale prædicamentum constituit, ut infra etiam dicemus. De illis autem disjunctis, finitum vel infinitum, etc., dicendum est, vel proprie non esse passiones entis in communi, sed potius esse divisiones ejus; quia vel essentialiter contrahunt ipsum ens, quatenus ens est, vel certe neutrum membrum dividens

illi convenit, nisi ut contracto seu determinato ad specialem aliquam rationem entis, ut de finito et infinito infra videbimus; vel certe significant diversos status ejusdem entis, ut esse in actu, vel in potentia, ut infra etiam dicturi sumus; ubi etiam declarabimus quomodo existentia creaturæ non sit passio ejus. Vel certe hæ proprietates disjunctæ reducuntur ad simplices, ut idem vel diversum ad unitatem.

12. *Aliquot rationis habitudines omnibus entibus communes, cur non passiones entis.* — Ad ultimum respondetur, posse quidem plures negationes vel habitudines rationis excogitari a nobis in ente, quæ illis passionibus, quæ a nobis numeratæ sunt, formaliter non explicantur, quomodo nonnulli dicunt, rem esse passionem quæ formaliter addit supra ens negationem entis ficti, seu chymerici. Alii addunt *idem et diversum*, nam quodlibet ens habet relationem rationis identitatis ad se ipsum, et relationem diversitatis ab alio, saltem a non ente, seu ab ente rationis. Item fingi potest relatio similitudinis ad alterum, saltem fundamentaliter, ut, sicut æquale ponitur passio quantitatis, ita assimilabile (ut sic dicam) sit passio entis; nullum enim est ens, quod non possit habere aliquid sibi simile aliquo modo, saltem analogice; et infinite aliæ denominationes hujusmodi possunt multiplicari, ut in argumento tactum est. Dicendum nihilominus est illas passiones sufficienter numerari, vel quia illæ solæ conducunt ad naturam entis explicandam, et habent, tum in rebus, tum in usu hominum, sufficientem causam et utilitatem ob quam excogitatæ sint et distinctæ; vel, si quæ aliæ hujusmodi excogitari possunt, in his virtute continentur, vel ad eas revocantur.

13. *Res non dicit formaliter negationem entis ficti.* — Quod igitur *res* de formali dicat negationem aliquam entis ficti, fictum quidem est, et præter omnem Latinam significationem vocis, et communem conceptionem hominum; nam *res* non est terminus negativus seu privativus, sed omnino positivus. Est etiam impertinens illa negatio, tum quia obscurius est ad explicandum quid sit ens fictum, quam quid sit *res*; tum etiam quia, si illa negatio necessaria est ad passiones entis, potius in *vero* fundanda est; dicitur enim *verum* ens, quod non est fictum; vel, si formaliter sumatur, in *uno* seu *aliquo* includitur; quia in negatione, quam dicit *aliquid*, includitur, ut sit divisum a quolibet alio, et con-

sequenter etiam ab ente ficto. Eo vel maxime quod ratio entis ficti ut sic in negatione consistit; illud enim est proprie ens fictum, quod ita mente apprehendi potest, ut in se involvat repugnantiam, et impossibilitatem, quæ est negatio quædam, et ideo reale ens non proprie dividitur ab illo per negationem, sed formaliter per suam realitatem, ut latius disputatione sequente in simili dicemus. Et eadem ratione excluduntur similes negationes, quæ ex sola reflexione intellectus fieri possunt, ut non esse diversum a se, esse diversum ab ente rationis, non esse sibi inæquale, et similes; quæ et inutiles sunt, et in infinitum multiplicari possunt, et sunt mera opera rationis, quæ non sufficiunt ad passiones entis, ut diximus.

14. Atque hinc etiam constat, non oportere addere inter passiones entis identitatem vel diversitatem, quia ut hæc possunt formaliter dicere relationes rationis, non pertinent ad passiones entis, ut supra dictum est generaliter; quia tales relationes non per se conveniunt enti, sed extrinsecus tantum per cogitationem, reflexionem, aut comparationem mentis; si autem sumantur, quatenus in re habent aliquod fundamentum positivum, vel privativum, sic sufficienter continentur sub unitate, ut infra dicemus. Et eodem modo reducitur ad unitatem similitudo (si hæc communis est omni enti), nam, si sumatur pro vera relatione, illa sine dubio non est passio, quia nec convenit semper omni enti, et cui convenit, non per se, sed ex accidente convenit. Et si forte dicatur creaturæ existenti semper convenire, tamen etiam respectu illius erit quoddam accidens, sicut relatio creaturæ. Si autem sumatur fundamentaliter, sic ad unitatem reducenda est; sic enim dixit Aristoteles, similitudinem in unitate fundari. Denique juxta hunc modum, ad *veritatem* reducitur denominatio *intelligibilis, significabilis*; ad *bonum* reducitur ratio *integri, et perfecti*, et denominatio *amabilis, appetibilis*, et similes; non est ergo necesse plures passiones confingere.

SECTIO II.

Quibus principiis demonstrari possint passiones de ente, et an inter ea hoc sit primum, Impossibile est idem simul esse et non esse.

1. *Ratio dubii pro utraque parte.* — Præcæ quæstio præcipue proponitur propter Aristotelem, qui, 4 Metaph., c. 3, text. 8, docuit il-

lud principium, *Impossibile est idem simul esse et non esse*, esse primum ac fere unicum, ad quod resolvi debent omnes hujus scientiæ demonstrationes, imo et aliarum scientiarum, saltem virtualiter. In contrarium autem esse videtur primo, quia propria et intrinseca scientiæ principia sumi debent ex causa seu ratione ob quam prædicatum convenit subjecto; unde idem Aristoteles, 1 Posterior., docet posteriorem passionem demonstrari per priorem, primam vero omnium, vel non demonstrari, sed immediate convenire subjecto, vel solum quoad nos demonstrari per definitionem subjecti; definitionem autem ipsam nullo modo demonstrari, sed immediate cognosci de subjecto. Sic igitur in omni scientia primum principium erit illud, in quo vel prima passio de subjecto, vel definitio de definito prædicatur; ergo et in præsentia scientia principia propria et intrinseca sumenda erunt ex connexionione primæ passionis cum ratione entis, vel rationis entis cum ipso ente; erit ergo hoc primum principium, *Omne quod est, unum est*, quia unum est prima passio entis, ut diximus, vel certe hoc: *Omne ens est habens essentialitatem*. Non ergo est illud: *Impossibile est idem simul esse et non esse*, quia illud est valde extrinsecum, et non potest deservire ad proprias demonstrationes a priori, sed ut summum ad reductionem ad impossibile. Adde, principium illud a priori reduci ad illud, *Omne ens est unum*; ideo enim non potest simul esse et non esse, quia unum tantum determinate esse potest. Quomodo multi dicunt, primo convenire enti quatenus est ens, esse divisum a non ente, quam proprietatem putant in unitate includi, de quo postea videbimus. Tandem augetur difficultas, quia etiam inter principia quodammodo intrinseca et universalissima, non videtur illud esse primum, quia est negativum; omnis autem negatio in priori aliqua affirmatione fundatur; ergo datur aliud principium prius illo, in quo fundetur: quale erit, vel hoc, *Necesse est idem esse, vel non esse*; vel hoc, *Unum contradictorium necessario aliud destruit*.

Aliquot certiora pronuntiata pro sensu quæstionis declarando.

2. *Principiis eget metaphysica in quæ ultimo resolvat conclusiones.* — In hac re omnes conveniunt in metaphysica (sicut in aliis scientiis) necessaria esse aliqua prima principia per se nota, quibus passiones demonstrantur.

sive sit sermo de passionibus transcendentibus entis ut ens est, sive de proprietatibus specialioribus aliquorum entium, ut sunt intra latitudinem formalis objecti metaphysicæ, juxta ea quæ in præcedenti disputatione dicta sunt; quamvis, quia ens ut ens in ordine ad hanc scientiam est prius cæteris, passionibus illi adæquatæ sunt etiam priores, et consequenter etiam universalissima principia, quæ ex ipsis transcendentibus aliquo modo constant, priora sunt reliquis; et ideo de illis nunc præsertim agimus. Quod ergo talia principia sint necessaria, eadem ratio est in hac scientia, quæ est in cæteris, quia etiam illa per demonstrationem procedit, resolvendo conclusiones in principia; in qua resolutione non potest in infinitum procedere, ut constat ex generali doctrina de causis; in nullo enim causarum genere in infinitum procedi potest; ergo necesse est ut sistat in principiis, seu propositionibus per se notis.

3. *Unicum principium ad id muneris non sufficit.*—Secundo, ex hac ratione concludi videtur, hæc principia non tantum unum, sed plura, et ad minus duo esse debere, saltem quoad hoc, ut sint propositiones immediatæ, et a priori indemonstrabiles. Ratio est, quia ex uno solo principio nihil concludi potest, ut constat ex dialectica; quia formalis illatio requirit tres terminos, qui in uno principio esse non possunt; ergo ultima resolutio necessario fit ad duo principia immediata. Quia si unum sit immediatum, et aliud demonstrabile, illud quod demonstrabile est, ulterius erit resolvendum et demonstrandum; non potest autem demonstrari per solum aliud principium immediatum; ergo adjungendum est aliud; quod si illud etiam demonstrabile sit, aliud inquirendum erit, per quod demonstretur; ne igitur procedatur in infinitum, sistendum est in aliquo, etiam indemonstrabili; sunt ergo necessaria plura principia prima etiam in hac scientia. Atque hinc sequitur, si de primo principio in hoc sensu loquamur, scilicet, ut solum dicit propositionem immediatam, seu per se notam, hoc sensu non esse querendum unicum principium primum in hac scientia; neque in eo potuisse loqui Aristotelem citato loco, quia revera nullum est quod hoc modo sit unicum, et duntaxat primum. Igitur in alio sensu potest inquiri principium cæteris prius, scilicet vel quia est nobis notius, vel quia in usu seu causalitate est prius et universalius, vel quia omni modo est indemonstrabilius, et in hoc sensu est con-

troversia inter auctores, quodnam sit primum metaphysicum principium.

Varia placita.

4. Prima sententia est, non esse primum illud, quod ex Aristotele retulimus, sed hoc, *Omne ens est ens*. Ita tenet Antonius Andreas, 4 Metaphys., q. 5. Et ad Aristotelem respondet, vocasse illud aliud, primum principium inter ea quæ circumferuntur ut generalia, ut sunt illa: *Omne totum est majus sua parte*, etc. Sed hic auctor etiam in suis principiis non recte loquitur, quia illa propositio est identica et nugatoria; et ideo in nulla scientia sumitur ut principium demonstrationis, sed est extra omnem artem. Alioqui in omni scientia primum principium esset illud, in quo subjectum scientiæ de se ipso prædicatur. Et tam per se notum esset primum principium unius scientiæ, sicut alterius; nam omnis propositio identica, æque nota est, ut, *Ens mobile est ens mobile*, sicut, *Ens est ens*. Et in hac scientia, plura essent principia æque nota, quamvis non æque universalia, ut, *Substantia est substantia*, *Accidens est accidens*. Apparentius ergo loqueretur, si loco entis sumeret aliquam definitionem, vel descriptionem explicantem rationem entis, eamque de ente prædicaret; nam, licet definitio et definitum in re idem sint, tamen propositio, in qua definitio de definito prædicatur, non est identica, sed doctrinalis, quia in ea conceptus distinctus de confuso prædicatur. Et hoc modo favet huic opinioni ratio dubitandi in principio posita. Videtur tamen repugnare Aristotel., dicto c. 3, lib. 4 Metaph., dum absolute concludit, illud principium, *Impossibile est*, etc., esse simpliciter omnium primum, et ad illud omnes demonstrationes resolvi.

5. Alii dicunt non illud ab Aristotele positum, sed hoc, *Necesse est quodlibet esse, vel non esse*, esse primum principium omnium propter rationem supra tactam, quia hoc est affirmativum, illud vero aliud negativum. Neque enim verum est quod Javell., lib. 4 Metaph., q. 6, existimavit, illa duo principia eandem rem diversis verbis significare, et ita non esse reputanda duo, sed unum; nam, si res attentius consideretur, diversæ sunt res, quæ illis principiis significantur. Sicut enim in contrariis, vel privative oppositis, aliud est quod non possint simul convenire eidem, aliud vero quod alterum eorum necessario debeat convenire, ut per se est manifestum, ita

etiam in contradictorie oppositis hæc duo formaliter, et in rigore diversa sunt. Hæc autem significantur per illa duo principia; nam per illud, *Impossibile est idem simul esse et non esse*, significatur repugnantia contradictorie oppositorum; per illud vero, *Quodlibet est vel non est*, significatur immediatio eorumdem, scilicet, inter illa non posse cadere medium. Et ita, ut distincta ponuntur ab Aristotele, lib. 4 Metaphys., cap. 7, text. 27 et 28, et lib. 3, cap. 2, et 4 Poster., cap. 8, text. 26 et 27, ubi dialecticis terminis eadem principia ponit: *Impossibile est idem simul affirmari et negari de eodem*, *Necesse est idem affirmari vel negari de eodem*; quæ aliis verbis a dialecticis dici solent: *Impossibile est duas contradictorias esse simul veras*, et, *Impossibile est esse simul falsas*; quæ duo constat esse valde diversa; et primum fundari in illo principio, *Impossibile est idem simul esse et non esse*; secundum vero in alio, *Necesse est esse vel non esse*. Ex his vero rationibus simul constat, comparando hæc principia inter se, prius esse illud de impossibili ab Aristotele positum, quam aliud de necessario. Primo quidem, quia per se evidentius est, contradictoria habere inter se repugnantiam, quam habere immediationem. Illud enim prius statim in ipsis terminis relucet, secundum autem nonnullum indiget discursu et declaratione. Unde illud prius commune est omnibus oppositis, nam quatenus opposita sunt, inter se pugnant; posterius autem non omnibus convenit, ut constat ex e. de Opposit. Secundo, quia prius secundum rationem est, duas contradictorias non posse esse simul veras, quam non posse esse simul falsas, sicut veritas ex se prior est falsitate.

Questionis resolutio.

6. *Duo demonstrandi genera et proprietates eorum.*—Igitur, ut questionis respondeamus, distinguere oportet duplex genus demonstrationis: unum dicitur ostensivum, aliud deducens ad impossibile. Primum est per se et directe ad scientiam requisitum; et in eo proceditur a causis ad effectus, et ab essentia rei ad passiones demonstrandas; loquimur enim in scientia a priori et propter quid; nam quæ est a posteriori, non resolvitur in principia de quibus nunc agimus, sed in experientiam potius. Secundum demonstrandi genus per se necessarium non est, sed interdum adjungitur propter hominis defectum, igno-

rantiam, vel proterviam; et utile est non solum ad conclusiones, sed etiam ad prima principia persuadenda et probanda; quod in priori modo fieri non potest, quia, cum sint immediata, non habent medium a priori, per quod probentur; tamen ad impossibile deducendo ostendi potest eorum veritas, et convinci intellectus, ut eis assentiatur. Imo in omni genere demonstrationis, quamvis principia demonstrent a priori conclusionem, et per se nota sint, vis illationis virtute fundatur in deductione ad impossibile, scilicet, quia fieri non potest quod idem simul sit et non sit, vel quod duæ contradictoriæ simul sint veræ. Propter quod dixit Averroes, 2 Metaphys., cap. 4, sine illo principio ab Aristotele posito neminem posse philosophari, disputare aut ratiocinari.

7. *Quis sit modus demonstrandi a priori in hac scientia.*—Dicendum ergo est imprimis, ad demonstrandum a priori passiones entis de ente, prima principia sumenda esse vel ex ratione ipsius entis, vel ex prima passione ejus ad demonstrandas posteriores; et hoc convincit discursus in principio factus. Et confirmatur, nam quoad hoc eadem est ratio de hac scientia quæ de aliis; nam cum proprietates entis suo modo sint passiones ejus, ex ejus intrinseca ratione et essentia oriri necesse est, quia hoc est de intrinseca ratione propriæ passionis; poterunt ergo per ipsam essentialem rationem entis demonstrari, sive hoc sit per distinctionem ipsarum rerum inter se, sive in ordine ad conceptus et discursus nostros, ita ut unum vere sit ratio alterius, quod ad scientiam humanam et demonstrationem sufficit. Unde si passiones entis sunt ita inter se connexæ, ut una ex altera oriatur, illa, quæ fuerit prima, constituet unum principium ad demonstrandas alias; si vero (quod fieri interdum potest) plures passiones cum ratione entis immediate connectantur, solum per ipsam rationem entis poterunt de ente demonstrari; quomodo autem id fiat, postea in discursu scientiæ constabit. In hoc ergo ordine primum principium erit illud, in quo ratio vel essentia entis distincte concepta de ipso ente prædicatur.

8. *Quid sit primum principium deductionis ad impossibile.*—Secundo dicendum est, in alio genere seu modo demonstrandi per deductionem ad impossibile, primum principium, in quo totus ille modus demonstrandi nititur, esse, *Impossibile est idem esse et non esse*. Hoc per se notum est, quia omnis deductio ad im-

possibile in hoc tandem sistit, quod sequatur idem simul esse et non esse, et quando ad hoc non deducitur, non est satis demonstrata impossibilitas; postquam vero ad hoc deductum est, ibi sistitur, tanquam in ultimo termino resolutionis, et notissimo principio. Et, quamvis interdum possit deduci impossibile ad aliud incommodum, quod duæ contradictoriæ sint simul falsæ, seu ut idem neque sit, neque non sit, tamen hoc ipsum in tantum est impossibile, in quantum virtute includit aliud, scilicet, quod simul de aliquo negetur aliquid, et non negetur, quod est affirmare et negare idem de eodem.

9. *Quod sit humanæ scientiæ principium absolute primum.*—Tertio dicendum est, hinc fieri ut illud principium, *Impossibile est idem simul esse et non esse*, sit simpliciter primum in humana scientia, et præsertim in metaphysica. Ratio est, nam illud principium recte vocatur primum, a quo sumit firmitatem tota humana scientia; sed huiusmodi est prædictum principium, quia ex illo non solum conclusiones, sed prima etiam principia demonstrantur. Imo addit Fonseca, lib. 4 Metaphys. cap. 3, quæst. 1, sect. 3, per illud principium confirmari a priori prima principia. Sed non video cur deductionem ad impossibile vocet a priori, cum non sit ex causa, sed per extrinsecum medium. Nisi fortasse intelligat per huiusmodi principium demonstrari a priori, non quidem veritatem aliorum principiorum, quod fieri non potest, sed impossibilitatem, ac repugnantiam, quæ ex opposito sequitur; ultima enim resolutio omnis repugnantia fit ad contradictionem, ad quam per illud principium fit deductio. Hoc vero satis est, ut illud principium dicatur simpliciter primum; nam, cum ingenium humanum non statim comprehendat cætera principia prima, prout in se sunt, multum iuvatur, et confirmatur in eorum assensu, deducendo ad impossibile, quod in cæteris fieri potest per illud primum; ipsum autem nullo modo ostendi potest etiam deductione ad impossibile, quia nullum aliud impossibile inferri potest, quam sit illud quod in eo pronuntiatur, quod est signum illud esse maxime notum et primum. Dixi autem usum huius principii esse maxime necessarium in hac scientia, quia, cum ens simplicissimum sit, vix potest definiri, et ratio ejus distinctius explicari, et applicari ad veras demonstrationes efficiendas, ita ut propositiones assumptæ identicæ non censeantur.

Solvuntur rationes oppositæ.

10. Ad rationem ergo dubitandi in principio positam, quoad priorem partem jam explicatum est, Aristotelem non vocare illud principium primum, quia illo utatur metaphysica ad suas proprias et directas demonstrationes; nam potius idem Aristot., 1 Poster., cap. 8, text. 26, dicit, non solere illud principium formaliter ingredi demonstrationem. Dicitur ergo primum principium aliis rationibus jam explicatis; est enim quasi universale fundamentum, cujus virtute omnes demonstrationes nituntur, et alia principia possunt, saltem quoad nos, declarari ac confirmari, quanquam id semper fiat adjuncto aliquo alio principio, vel concessio, vel per se noto. Ad primam confirmationem respondetur veritatem illius principii proprie non fundari in unitate, sed in oppositione et repugnantia contradictoriorum, unde non recte probabitur, quod est non posse simul non esse, quia quod est, unum tantum est: tum quia, ut infra dicam, ens quatenus unum, non proprie dividitur a non ente, sed ab alio ente, quia a non ente potius dividitur quatenus ens; tum etiam quia hæc ipsa divisio entis a non ente fundatur in eo quod non potest idem simul esse et non esse, propter repugnantiam formalem horum terminorum. Ad ultimam confirmationem dicitur primo, fieri quidem posse ut aliqua affirmativa propositio, quatenus simplicior est quam negativa, prior sit quam illa ordine generationis seu compositionis, et tamen quod in ratione veritatis per se notæ non sit tam manifesta, neque æque prima; et ita dici potest de illo principio; nam, licet tota veritas ejus fundetur in natura ipsius esse, quod per se excludit non esse, tamen hoc ipsum per illud principium, quamvis negativum, explicatur evidentissime et aptissime ad fundandas demonstrationes deducentes ad impossibile.

11. *In genere moris quod primum principium, et collatio cum primo in genere naturæ*—Atque hinc facile solvuntur multa argumenta, quæ fieri solent contra sententiam Aristotelis de hoc primo principio, ut quod constet multis vocibus neque universalissimis, neque admodum notis, ut sunt *simul, idem*, quæ relationes significant, quæ sunt posteriores absolutis. Item quod sit propositio modalis, quæ supponit priorem de inesse. Ad hæc enim et similia dicitur, eis ad summum probari, hanc non esse primam propositionem, seu complexionem quam intellectus for-

mat, non tamen, quod non sit primum principium, quia ad hoc non est necesse ut sit prima propositio, sed solum, quod ex illo quodammodo pendeat omnium aliarum veritatum scientia, ipsum vero ita sit verum, notum, et indemonstrabile, ut ab alio non pendeat; hæc autem conveniunt illi principio, ut ostensum est. Posset autem principium illud ad simpliciores terminos reduci dicendo: *Nulum ens est et non est*; sic enim conficitur ex simplicibus terminis, et ex universalissimis ac primis, quod necessarium est in primo principio, ut possit omnibus scientiis esse commune, ut notavit D. Thom., 1. 2, quæst. 94, art. 2. Ubi advertit hoc principium esse primum in speculabilibus; nam in practicis seu moralibus datur aliud primum, scilicet, *Omne bonum est faciendum, et malum vitandum*; nam, quia omnes actiones morales circa bonum et malum versantur, ideo primum principium morale ex illis terminis constare debuit; tamen, quia practica in speculativa fundantur, ideo, quod in speculativis est primum principium, simpliciter et absolute est primum. An vero hoc principium ita sit notum, ut a nemine possit mente negari, quamvis voce contendere videatur; item quibus modis suadendum sit contra eum qui proterve illud negaret, vel eum ex concessis redarguendo, vel ad inconvenientia sensibus repugnantia eum deducendo, tractat late Aristoteles, 4 Metaphysic., cap. 3, 4 et 5, quibus locis videri possunt expositores, quia non est quod in hac re amplius immoremur.

DISPUTATIO IV.

DE UNITATE TRANSCENDENTALI IN COMMUNI.

Series tractationis.—Primum de unitate tractandum est, quia cum entitate maxime est conjuncta, et cæteris passionibus quodammodo supponitur; quia reliquæ in quadam rerum distinctarum comparatione seu habitudine consistunt, quæ sine unitate intelligi non potest. Et hunc ordinem servavit Aristoteles, 4 Metaph., cap. 3, unum statim cum ente conjungens. Quoniam vero unum multitudini opponitur, et oppositorum eadem est ratio seu scientia, ideo consequenter dicendum erit de multitudine. Ac denique quia multitudo ex distinctione seu divisione causatur, quam unitas negat, tractandum etiam erit de variis distinctionum generibus; atque in hunc modum omnia genera

unitatum, distinctionum et multitudinum explicata relinquemus.

SECTIO I.

Utrum unitas transcendentalis addat enti rationem aliquam positivam, vel tantum privativam.

1. *Prima opinio.*—Prima sententia est, *unum* addere supra ens accidens quoddam positivum, ex natura rei distinctum ab ente, per se tamen consequens et concomitans omne ens. Ita sensit Avicen., lib. 3 suæ Metaph., cap. 2, et lib. 7, cap. 1; nam priori loco vocat *unum* accidens et quid comitans essentiam, posteriori autem loco dicit non esse absolute idem cum ente. Et hanc sententiam videtur secutus Scotus, 4 Metaph., q. 2, et in 2, d. 3, quæst. 2; Anton. And., 4 Metaph., quæst. 3, qui docet, *unum* addere supra ens aliquid positivum ex natura rei distinctum ab ente. Sed hæc sententia quantum ad distinctionem ex natura rei inter ens, et id, quod unum addit supra ens, rejecta sufficienter est præcedente disputatione, et plane repugnat Aristoteli, 4 Metaph., cap. 2 et 5, et amplius ex sequentibus confutabitur.

Proponitur sententia, quod ratio unius positiva sit.

2. Unde esse potest secunda sententia, *unum* addere supra ens proprietatem quamdam positivam non realiter, vel ex natura rei, sed sola ratione ab ente distinctam, ad eum modum quo sapientia vel justitia dicitur addere aliquid Deo, et esse attributum positivum ejus, sola ratione distinctum ab illo. Hanc opinionem videtur tenere S. Bonaven., in 1, d. 23, art. 1, q. 1, ubi dicit, *unum* in Deo dicere aliquid positivum, in creatura vero interdum privativum, interdum vero positivum. Unde ait, quamvis modus significandi vel explicandi unitatem sit per modum negationis, quia simplicia non nisi per negationes a nobis concipiuntur et explicantur, tamen quoad rem significatam et intellectam esse quid positivum. Hoc idem significat Alex. Alens., 1 p., q. 13, mem. 4 et 2; Soto, in Logica, cap. de Propr., q. 2, ad 2; potestque suaderi primo, quia ex omnium sententia unum addit indivisionem supra ens; sed indivisio, licet per modum negationis significetur, tamen revera non est negatio, sed positiva ratio; ergo. Major patet ex ipsa vocis expositione; dicitur enim unum, quod in se est indivisum. Item ex opposito suo, scilicet *multi-*